

Zmiany czasowe budżetu energetycznego nad Polską w ubiegłych czterech dekadach.

Krzysztof M. Markowicz,

Instytut Geofizyki, Wydział Fizyki,
Uniwersytet Warszawski

kmark@igf.fuw.edu.pl

www.igf.fuw.edu.pl/~kmark/stacja/

I. Okrasa, M.T. Chiliński, P. Makuch, K. Nurowska,
M.A. Posyniak, A. Rozwadowska, P. Sobolewski, O. Zawadzka-Mańko

Plan wykładu

- Wstęp i motywacja do badań
- Metodologia
- Budżet energetyczny nad Polską
- Zmiany budżetu radiacyjnego nad Polską
- Przyczyny zmian i konsekwencje
- Podsumowanie i wnioski

Zmiany budżetu radiacyjnego Ziemi – przegląd literatury

Zaburzenie bilansu energii na górnej granicy atmosfery (**Earth Energy Imbalance, EEI**)

$$EEI = RF - \frac{\Delta T}{\lambda}$$

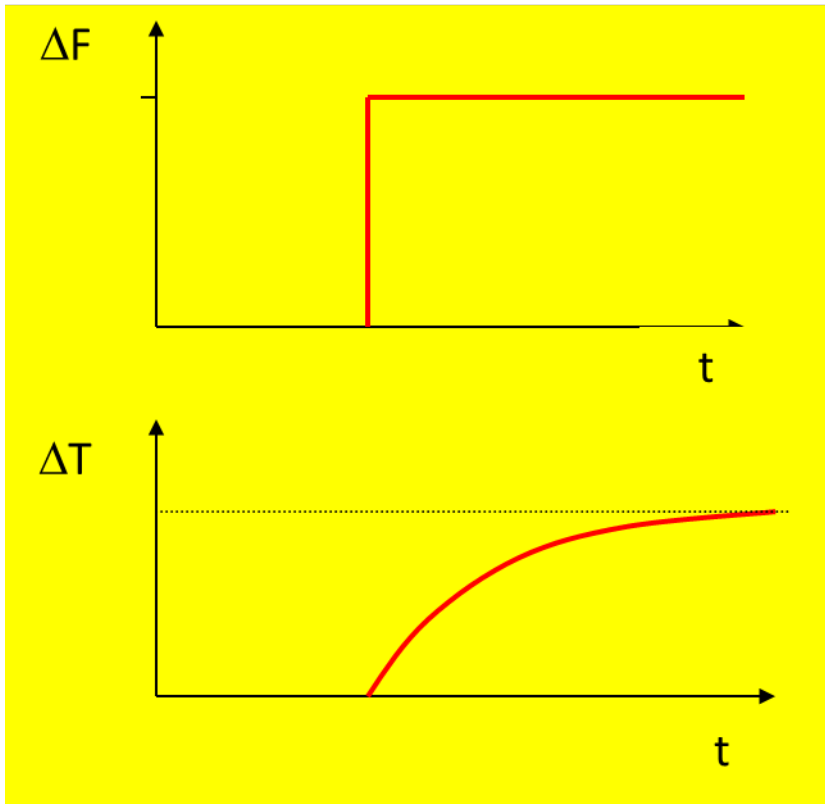
λ - współ. wrażliwości klimatycznej, RF- wymuszenie radiacyjne

- Kiehl and Trenberth (1997), EEI=0 (Earth Radiation Budget Experiment, 1985-1989)
- Trenberth et al., 2009, EEI= 0.9 W/m² (Clouds and the Earth's Radiant Energy System –CERES, 2000-2004)
- Raghuraman et al., 2021, EEI= 0.38 W/m² (CERES i symulacje Coupled Model Intercomparison Project Phase 6 -CMIP6, 2001-2020)
- Stephens et al. (2022) przedstawił pozytywny trend EEI w oparciu o pomiary CERES i modele klimatu

Zmiany budżetu radiacyjnego Ziemi – przegląd literatury

- Loeb et al. (2021), $EEI=0.50 \pm 0.47 \text{ W/m}^2/10\text{yr}$ (2005-2019 w oparciu o pomiar satelitarne i pomiary in-situ), ok. 90% tej nadwyżki energii jest gromadzona w oceanach (von Schuckmann et al., 2022),
- Johnson et al. (2016) $EEI=0.71 \pm 0.10 \text{ W/m}^2$ z czego $0.61 \pm 0.09 \text{ W/m}^2$ przypada na ogrzewanie oceanu 0-1800 m, $0.07 \pm 0.04 \text{ W/m}^2$ na ogrzewanie głębin oceanicznych, zaś $0.03 \pm 0.01 \text{ W/m}^2$ na topnienie lodowców.
- Marti et al. (2022) $EEI=0.74 \text{ W/m}^2$ (topografia oceanu i pole grawitacyjne, 2002-2016).
- Dübal and Vahrenholt, (2020) $EEI=0.8 \text{ W/m}^2$ (CERES, 2001-2020)
- Goode et al. (2021) $EEI= 0.5 \text{ W/m}^2$ (w oparciu o pomiary albedo 1998-2017)

Odpowiedz systemu na zaburzenie

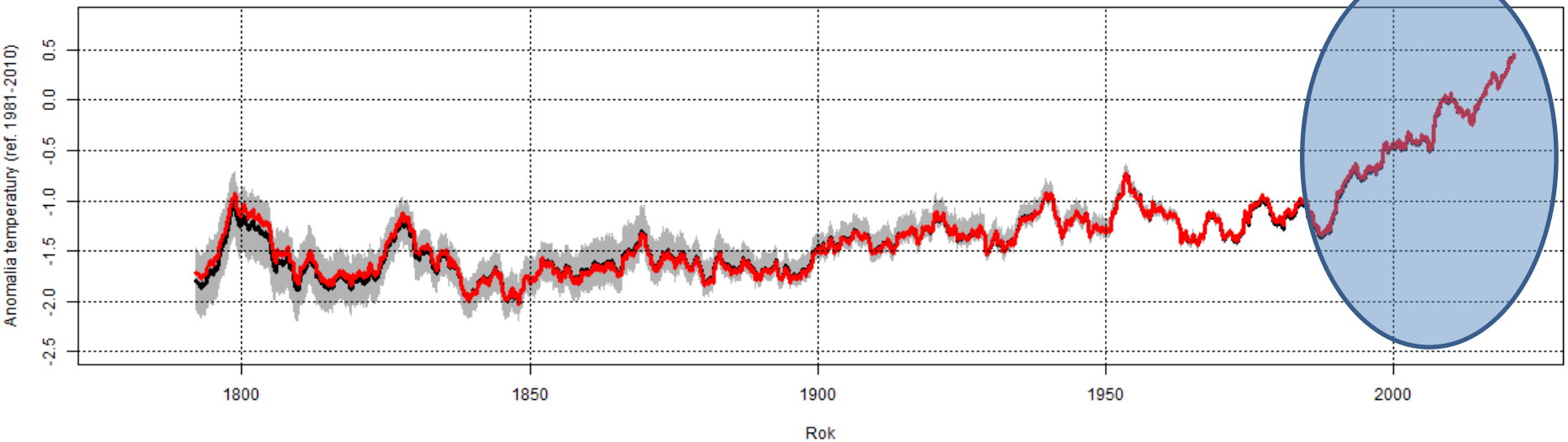

W przypadku nagłego zaburzenia w systemie klimatycznym odpowiedz systemu dana jest wzorem

$$\begin{aligned}\Delta T_m(t) &= \frac{\Delta F}{C_m} e^{-t/\lambda C_m} \int_0^t e^{t'/\lambda C_m} dt' \\ &= \lambda \Delta F e^{-t/\lambda C_m} [e^{t'/\lambda C_m}]_0^t \\ &= \lambda \Delta F [1 - e^{-t/\lambda C_m}]\end{aligned}$$

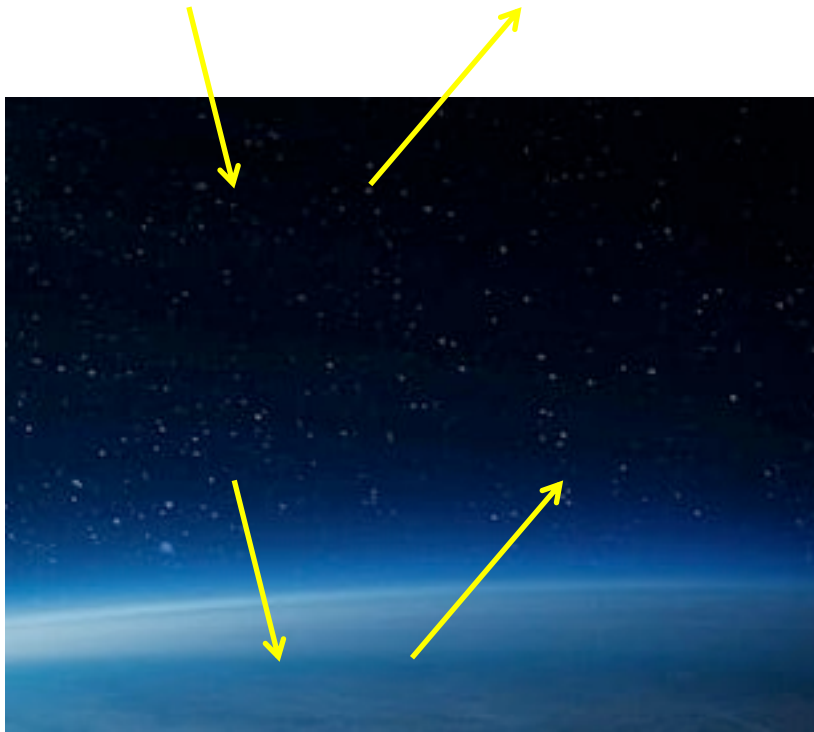
Zmiany klimatu w Polsce

11. letnia średnia ruchoma anomalia temperatury z 100 rekonstrukcji wykonanych za pomocą CLIMATOL 3.1.2
cieniowany zakres: 5-95 pct

<https://meteomodel.pl/klimat/poltemp/1.0H8/plot.png>

Budżet radiacyjny

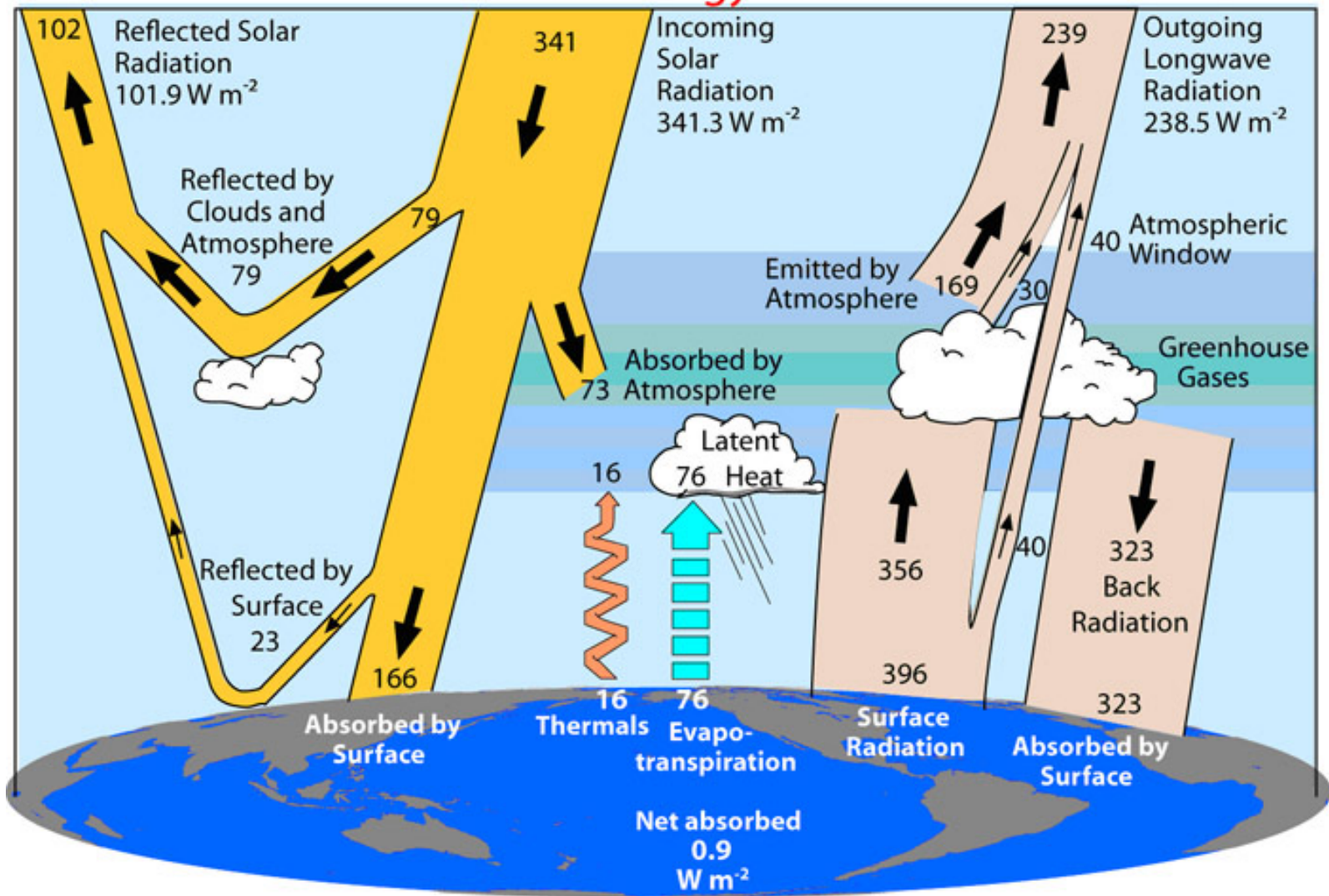
$$\text{TOA} = F_t^{\downarrow} - F_t^{\uparrow}$$

$$\text{ATM} = \text{TOA} - \text{SURF}$$

$$F = \text{SW} + \text{LW}$$

$$\text{SURF} = F_s^{\downarrow} - F_s^{\uparrow}$$

Global Energy Flows $W m^{-2}$

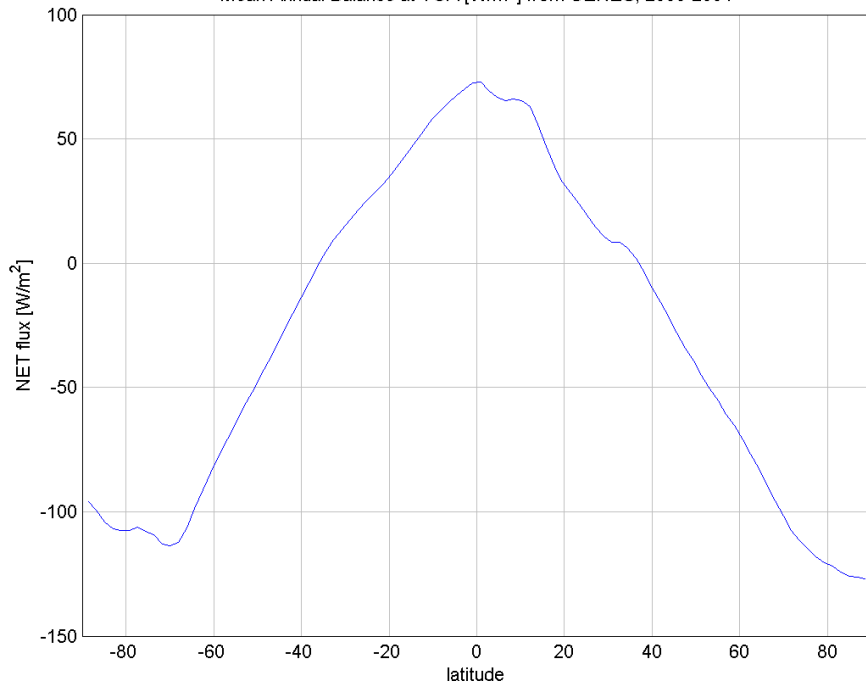

Bilans promieniowania słonecznego oraz ziemskiego atmosfery (Trenberth, K.E., J.T. Fasullo, and J. Kiehl, 2009).

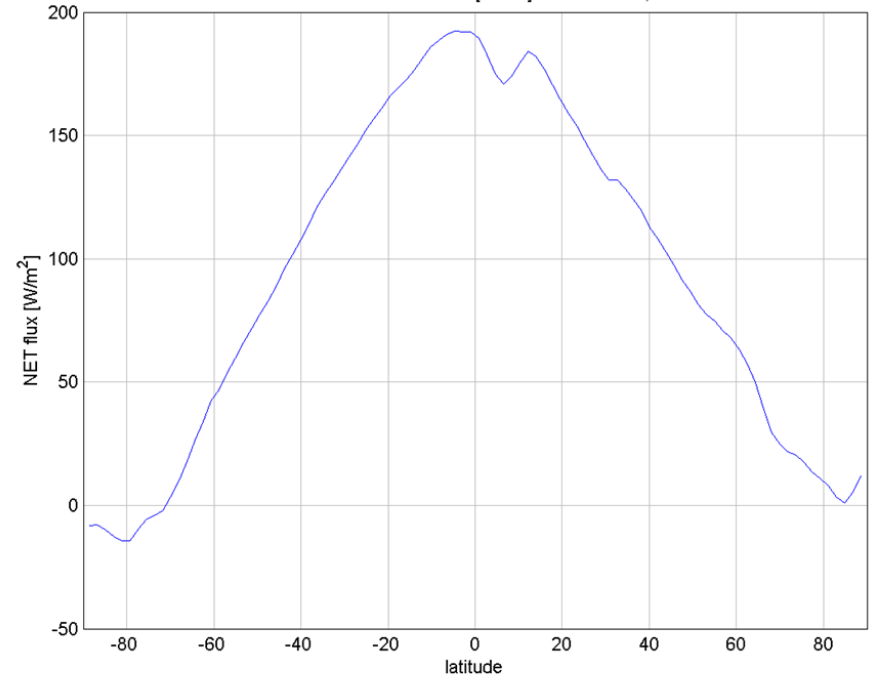

Zróźnicowanie budżetu radiacyjnego w zależności od szerokości geograficznej

Mean Annual Balance at TOA [W/m^2] from CERES, 2000-2004

Mean Annual Balance at Surface [W/m^2] from CERES, 2000-2004

Metody: MERRA-2

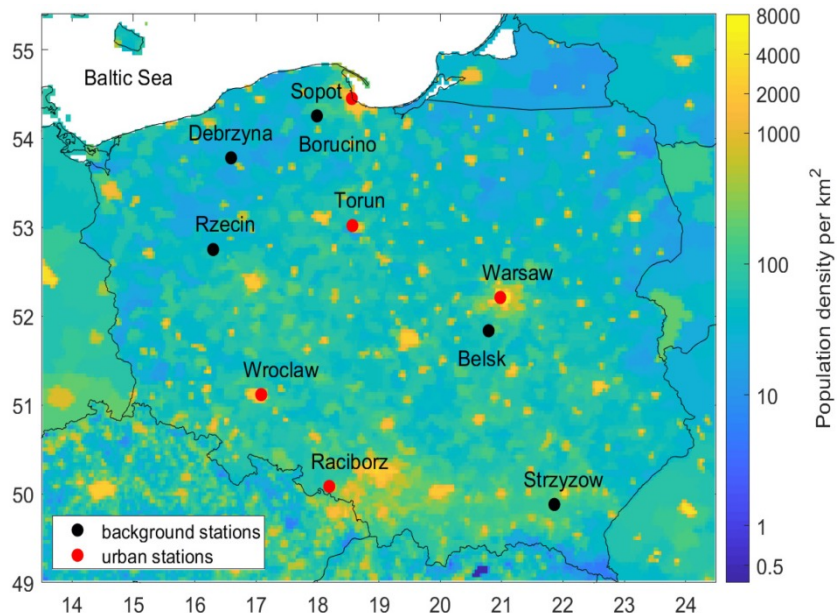
- Re-analiza od 1980 r.
- Rozdzielczość: $0.5^\circ \times 0.625^\circ$, 72 hybrid levels do 0.01 hPa
- Moduł asymilacyjny 3DVAR – asymilacja radiancji :
- Moduł aerozolowy- model GOCART (SU, SS, DU, BC, OC), asymilacja AOD na podstawie:
  - reflektancji z AVHRR [1979–2002, tylko nad oceanem],
  - reflektancji z MODIS *Terra* (od 2000), *Aqua* (od 2002)
  - AOD z MISR [od 2000 i tylko dla obszarów pustynnych]
  - AOD z pomiarów AERONET [od 1999].

Fu-Liou off-line model

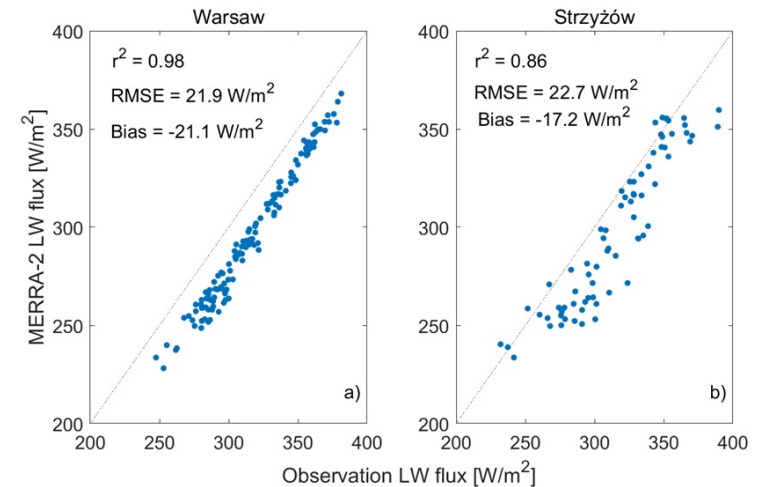
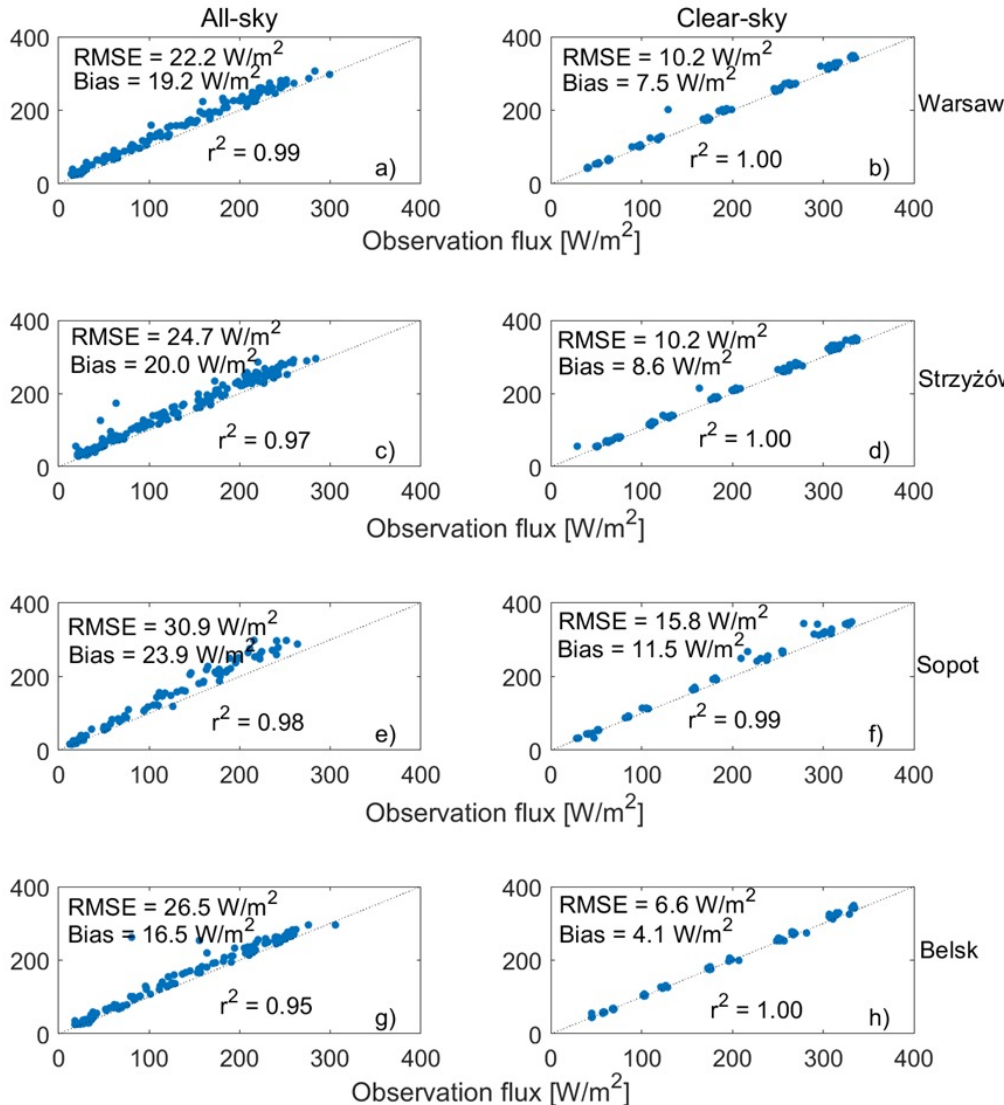
- Model transferu radiacji Fu-Liou
- Aerozole (MERRA-2)
- Chmury (AVHRR sensor – CLARAA2, COMET; Bojanowski et al., 2018)
- Powierzchnia ziemi (AVHRR, CLARA-2)
- Obliczenia wykonane w latach 1982-2015, na siatce 0.25x0.25 stopnia, średnie miesięczne.

Pomiary radiacji i AOD w ramach sieci Poland-AOD

- Strumień promieniowania krótko i długofalowego (pyranometry i pyrgeometry)
- AOD i inne parametry optyczne (fotometry słoneczne)

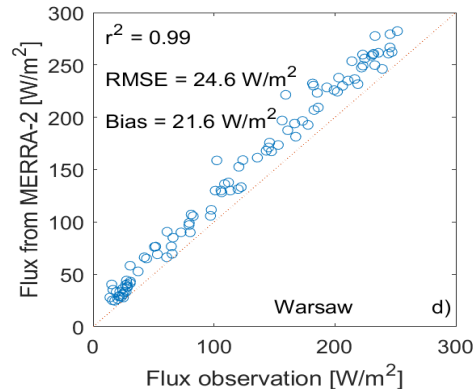
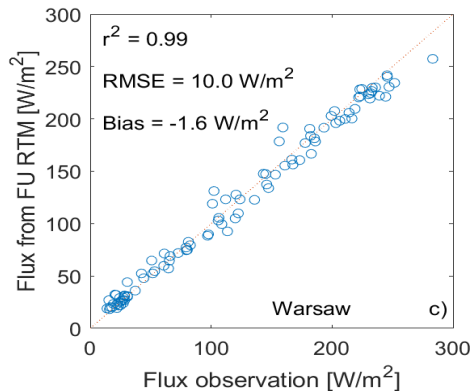
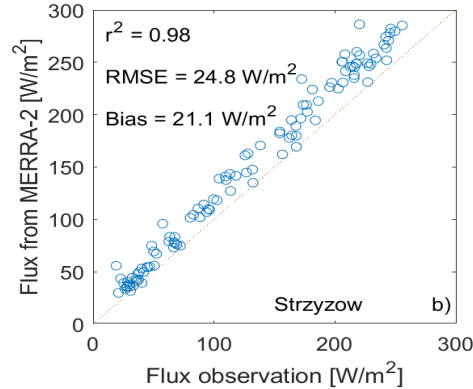
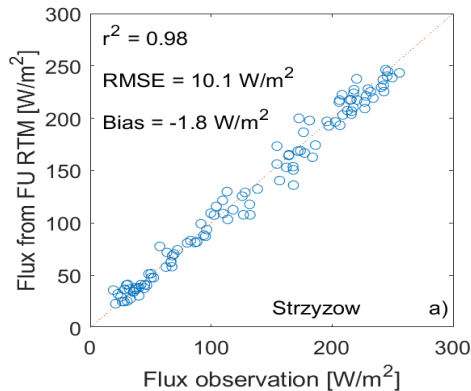

Walidacja strumieni radiacyjnych MERRA-2

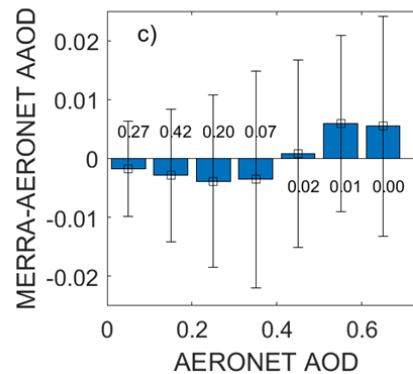
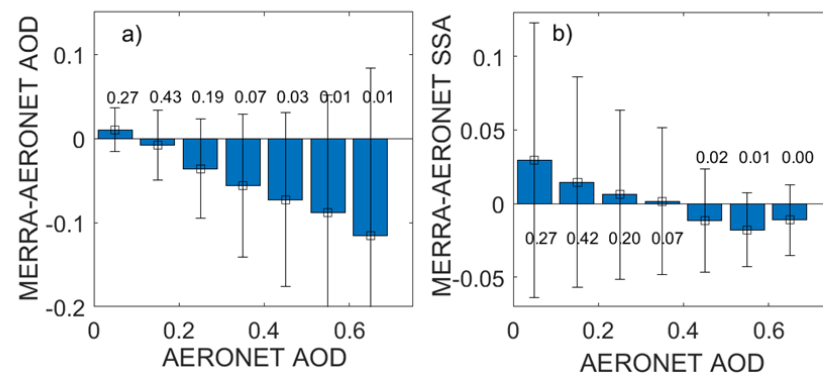
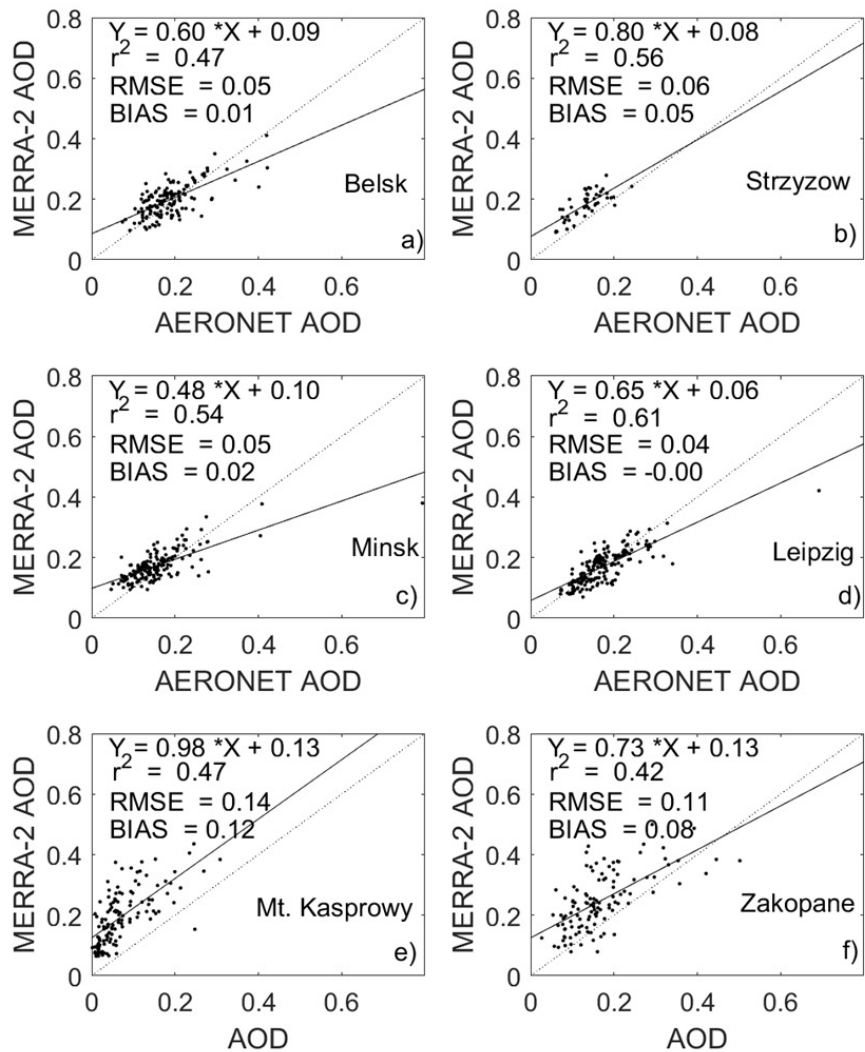
- Strumienie SW są przeszacowane, zaś LW niedoszacowane w MERRA-2. Natomiast całkowity strumień (SW+LW) jest w przybliżeniu ($\pm 2\text{W/m}^2$) zgodny z obserwacjami.
- Atmosfera w MERRA-2 jest zbyt transparentna

Walidacja MERRA-2 i modelu Fu-Liou

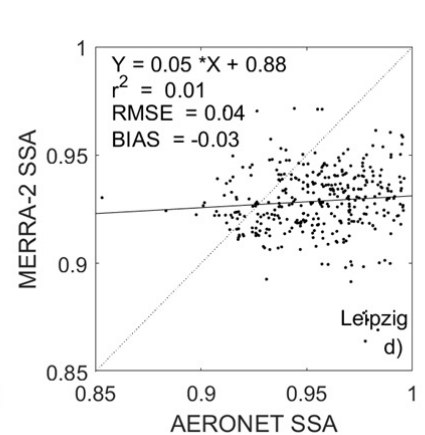
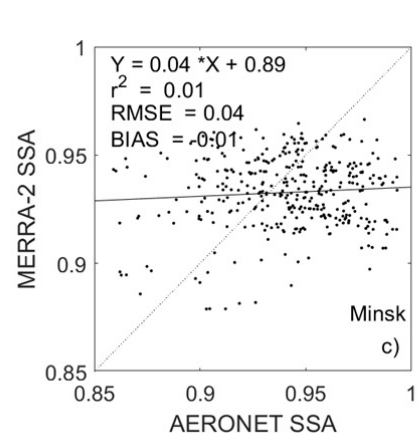
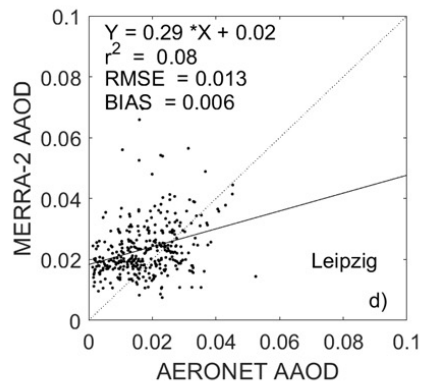
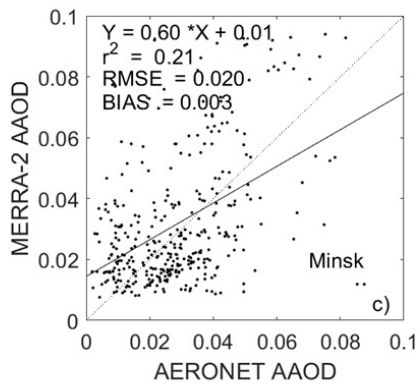
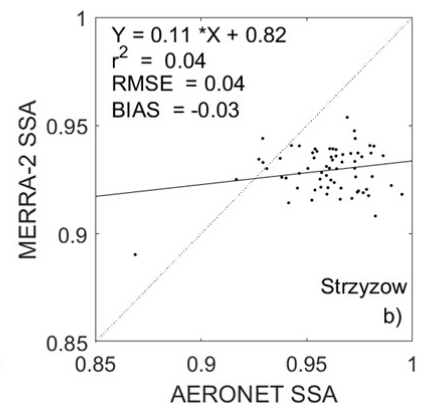
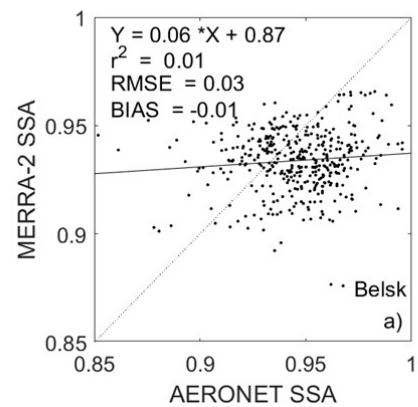
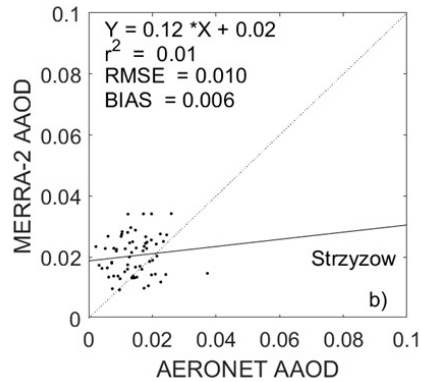
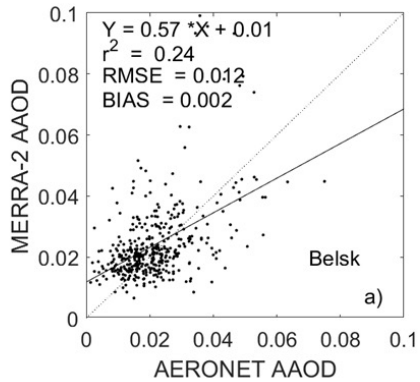

- Wyniki z model Fu-Liou mają praktycznie zerowy bias i ok. 2 razy mniejszy błąd średniokwadratowy

Walidacja aerozolu w MERRA-2

Walidacja aerozolu c.d.

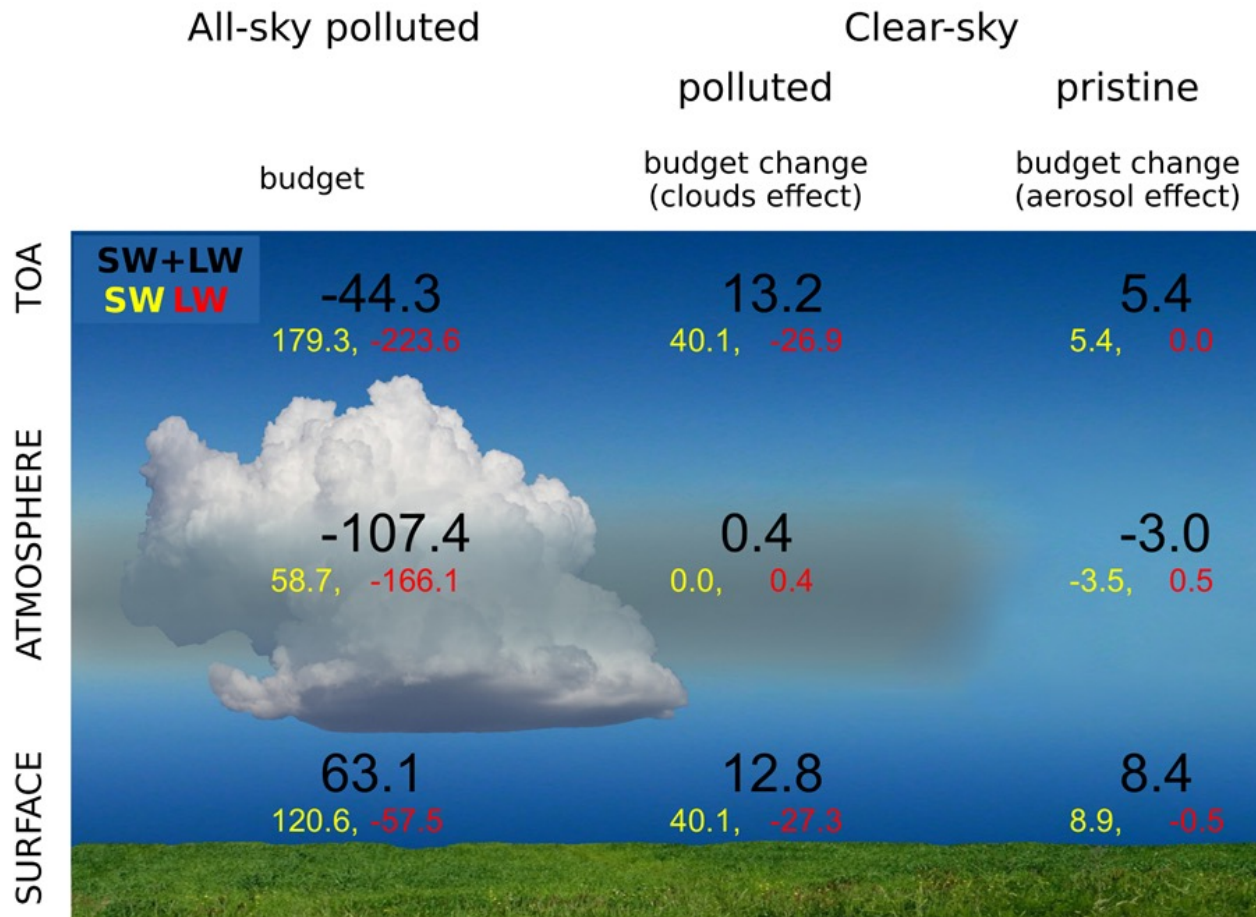

Absorpcyjna grubość optyczna aerozolu

Albedo pojedynczego rozpraszania

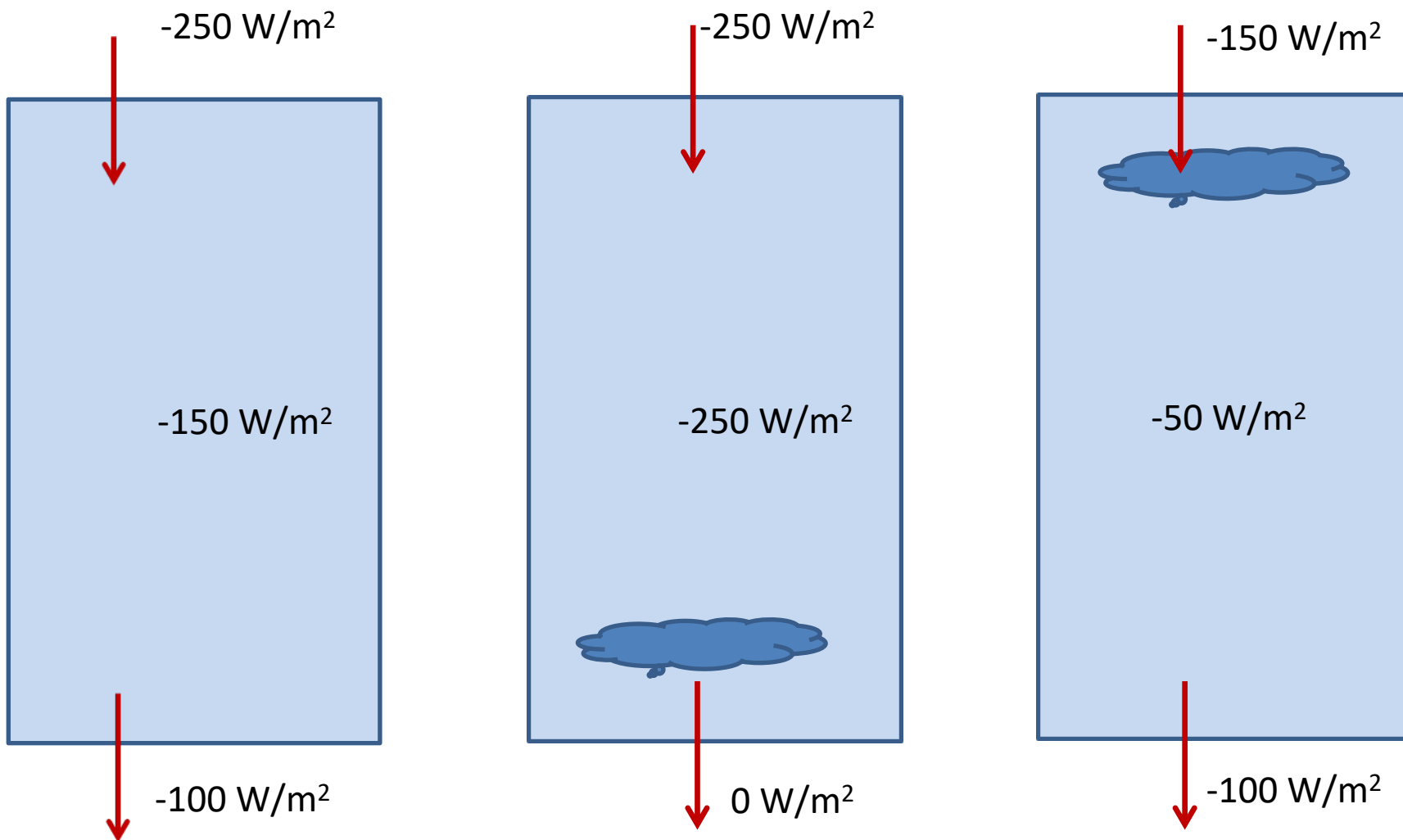
Budżet radiacyjny dla Polski (średnia 1980-2021)

SW – promieniowanie krótkofalowe
 LW – promieniowanie długofalowe
 SW+LW promieniowanie całkowite

Średni strumień ciepła odczuwalnego:
 16.2 W/m² utajonego: 45.9 W/m²

Wpływ chmur budżet energii radiacyjnej w atmosferze

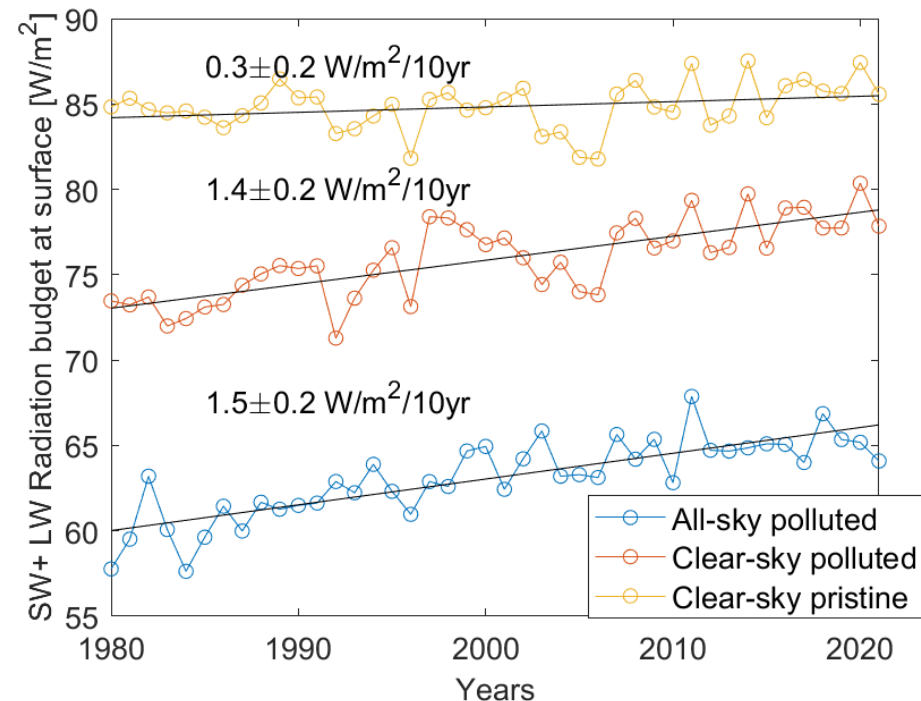
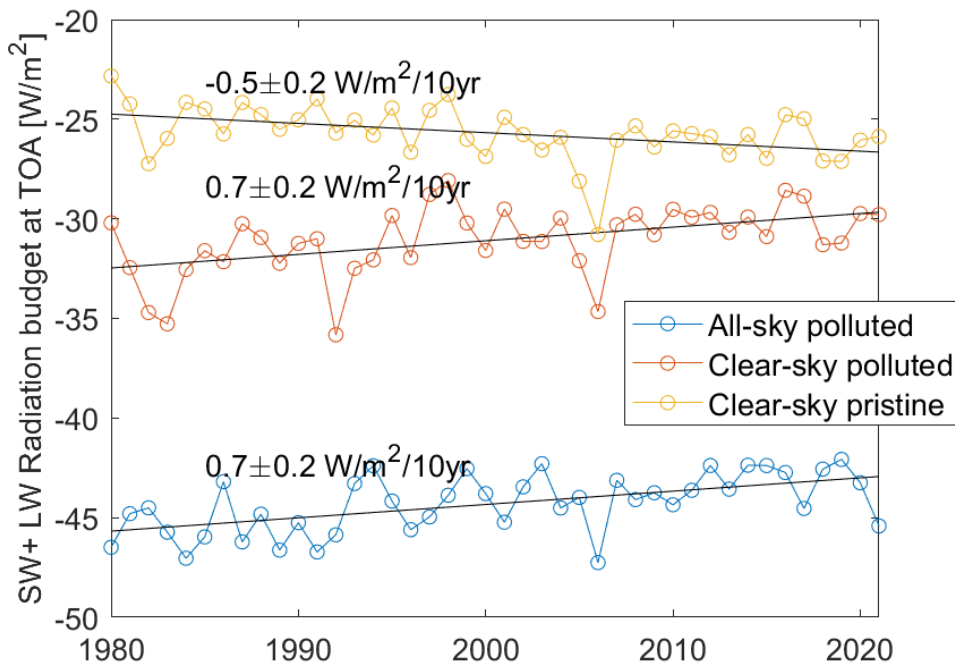

Średnie wartości budżetu radiacyjnego w różnych porach roku

Altitude	Conditions	SW plus LW radiation budget [W/m ²]				
		Winter	Spring	Summer	Autumn	Annual
TOA	All-sky Polluted	-149.0	6.4	63.9	-98.3	-44.3
	Clear-sky Polluted	-153.2	33.3	90.5	-95.0	-31.1
	Clear-sky Pristine	-151.0	40.5	98.2	-90.5	-25.7
SURF	All-sky Polluted	-8.8	93.6	140.2	27.3	63.1
	Clear-sky Polluted	-30.8	122.7	182.3	29.3	75.9
	Clear-sky Pristine	-27.2	134.8	195.5	36.3	84.3
ATM	All-sky Polluted	-140.3	-87.2	-76.4	-125.7	-107.4
	Clear-sky Polluted	-122.4	-89.4	-91.8	-124.3	-107.0
	Clear-sky Pristine	-123.8	-94.2	-97.3	-126.7	-110.0

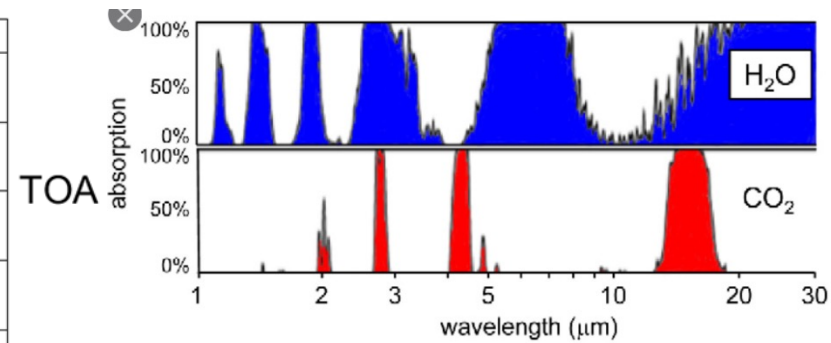
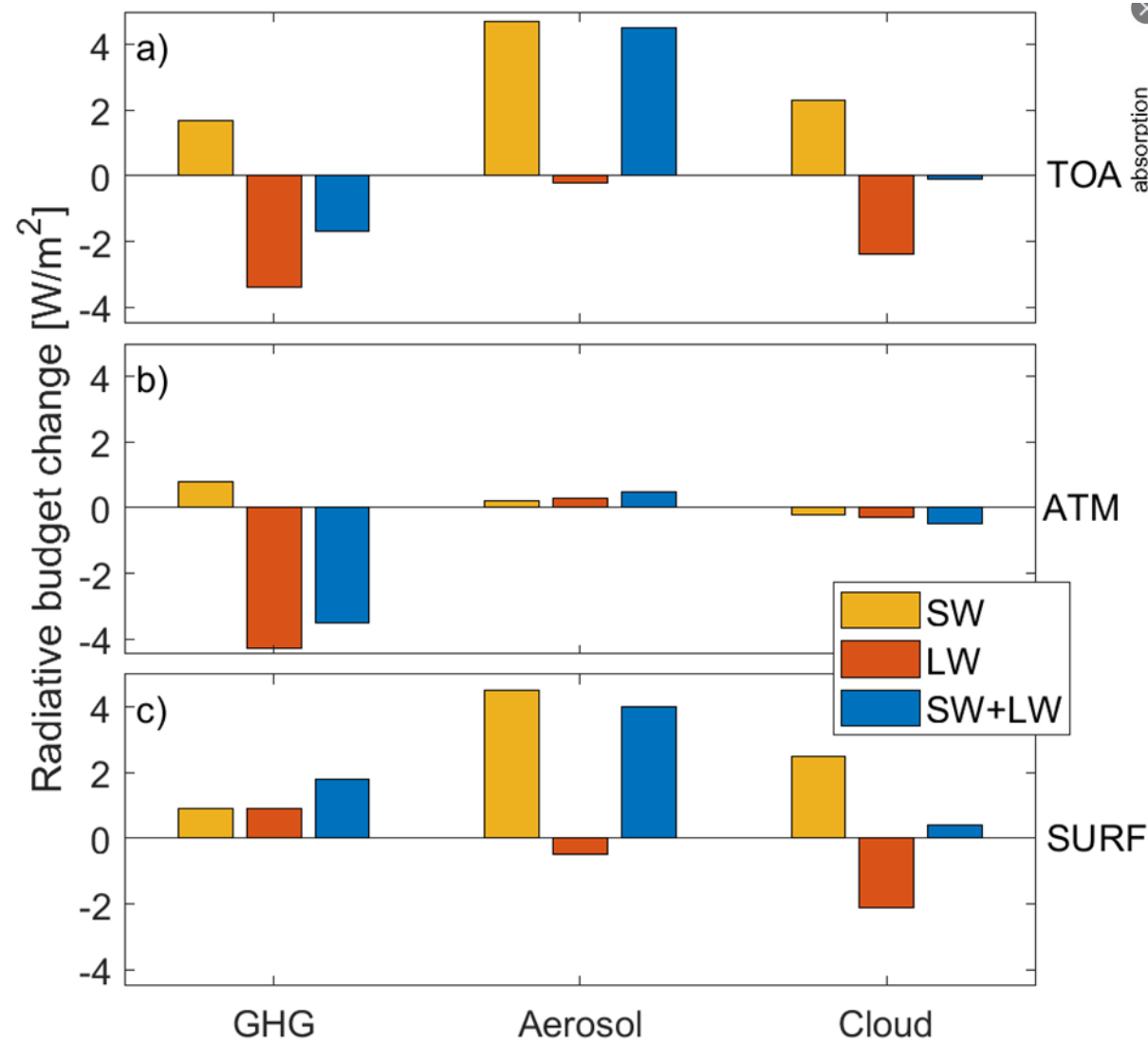
Zmiany czasowe budżetu radiacyjnego

Dodatnie trendy w przypadku warunków rzeczywistych oraz bezchmurnych z aerozolem, ujemny trend dla warunków bez aerozolu i bez chmur

Dodatnie trendy we wszystkich przypadkach. Niezależnie od warunków stale rośnie strumień promieniowania docierający do powierzchni ziemi.

Zmiany składowych budżetu radiacyjnego pomiędzy 2021 a 1980 r.

Zmiany składowych budżetu radiacyjnego pomiędzy 2021 a 1980 r.

Spectral range	Category	Change of radiation budget between 1980 and 2021 in [W/m ²]		
		TOA	Surface	Atmosphere
SW	All-sky polluted	8.7 (4.8)	7.9 (6.5)	0.8 (1.3)
	Clear-sky polluted	6.4 (2.9)	5.3 (3.3)	1.0 (1.7)
	Clear-sky pristine	1.7 (0.7)	0.9 (0.5)	0.8 (1.3)
LW	All-sky polluted	-5.9 (-2.6)	-1.7 (-2.9)	-4.2 (-2.6)
	Clear-sky polluted	-3.6 (-1.3)	0.4 (0.5)	-4.0 (-2.4)
	Clear-sky pristine	-3.4 (-1.4)	0.9 (1.1)	-4.3 (-2.6)
SW+LW	All-sky polluted	2.7 (6.2)	6.2 (9.8)	-3.4 (-3.2)
	Clear-sky polluted	2.8 (9.0)	5.8 (7.6)	-3.0 (-2.8)
	Clear-sky pristine	-1.7 (-7.4)	1.8 (1.5)	-3.5 (-2.9)

Zmiany czasowe wybranych parametrów optycznych atmosferycznych

Parameters	Category	Trends per decades				
		Winter	Spring	Summer	Autumn	Annual
AOD	Total	-0.04 (-22)	-0.06 (-22)	-0.06 (-21)	-0.04 (-19)	-0.05 (-21)
AOD	Sulfates	-0.04 (-31)	-0.06 (-32)	-0.06 (-33)	-0.04 (-28)	-0.05 (-31)
AOD	Dust	1.5 ¹ (11.8)	1.1 ¹ (2.7)	2.1 ¹ (9.2)	0.7 ¹ (4.1)	1.3 ¹ (5.6)
AOD	OC	-1.7 ¹ (-10.2)	-1.3 ¹ (-4.9)	3.5 ¹ (10.9)	1.5 ¹ (7.6)	0.5 ¹ (2.0)
AOD	BC	-0.8 ¹ (-9.5)	-0.5 ¹ (-4.5)	0.1 ¹ (0.8)	-2.5 ¹ (-2.5)	-0.4 ¹ (3.5)
AOD	Sea Salt	-1.0 ¹ (-6.5)	0.2 ¹ (2.2)	0.5 ¹ (6.8)	-0.4 ¹ (-3.9)	-0.2 ¹ (-1.7)
AE	Total	-0.07 (-7.1)	-0.07 (-7.2)	-0.05 (-5.0)	-0.05 (-4.9)	-0.06 (-6.0)
SSA	Total	-6.4 ¹ (0.7)	-8.2 ¹ (-0.0)	-9.6 ¹ (-1.0)	-7.5 ¹ (-0.8)	-7.9 ¹ (-0.8)
AAOD	Total	-0.48 ¹ (-6.6)	-0.32 ¹ (-2.9)	0.27 ¹ (2.4)	-0.11 ¹ (-1.3)	-0.16 ¹ (-1.7)
COD	Total	0.4 (1.7)	0.1 (0.2)	-0.8 (-1.8)	-0.9 (-3.3)	-0.3 (-1.0)
COD	High	0.004 (1.0)	0.005 (0.7)	0.36 (15.5)	0.001 (0.1)	0.09 (8.6)
COD	Middle	0.06 (2.2)	0.3 (4.6)	0.9 (6.6)	0.06 (1.4)	0.3 (4.8)
COD	Low	0.3 (1.6)	-0.3 (-1.2)	-1.9 (-8.2)	-0.9 (-4.3)	-0.7 (-3.2)
Cloud cover	Total	0.3 (0.4)	-2.1 (-3.5)	-2.1 (-4.1)	-0.4 (-0.7)	-1.1 (-1.8)
Cloud cover	High	0.3 (0.8)	-1.9 (-5.2)	-1.5 (-4.3)	-0.1 (-0.3)	-0.8 (-2.2)
Cloud cover	Middle	0.07 (0.3)	-1.2 (-4.6)	-0.9 (-5.9)	-0.5 (-2.2)	-0.6 (-2.7)
Cloud cover	Low	0.1 (0.3)	-0.9 (-3.4)	-0.8 (-5.6)	-0.2 (-0.8)	-0.5 (-1.6)

¹=10⁻³

Zmiany czasowe wybranych parametrów atmosferycznych

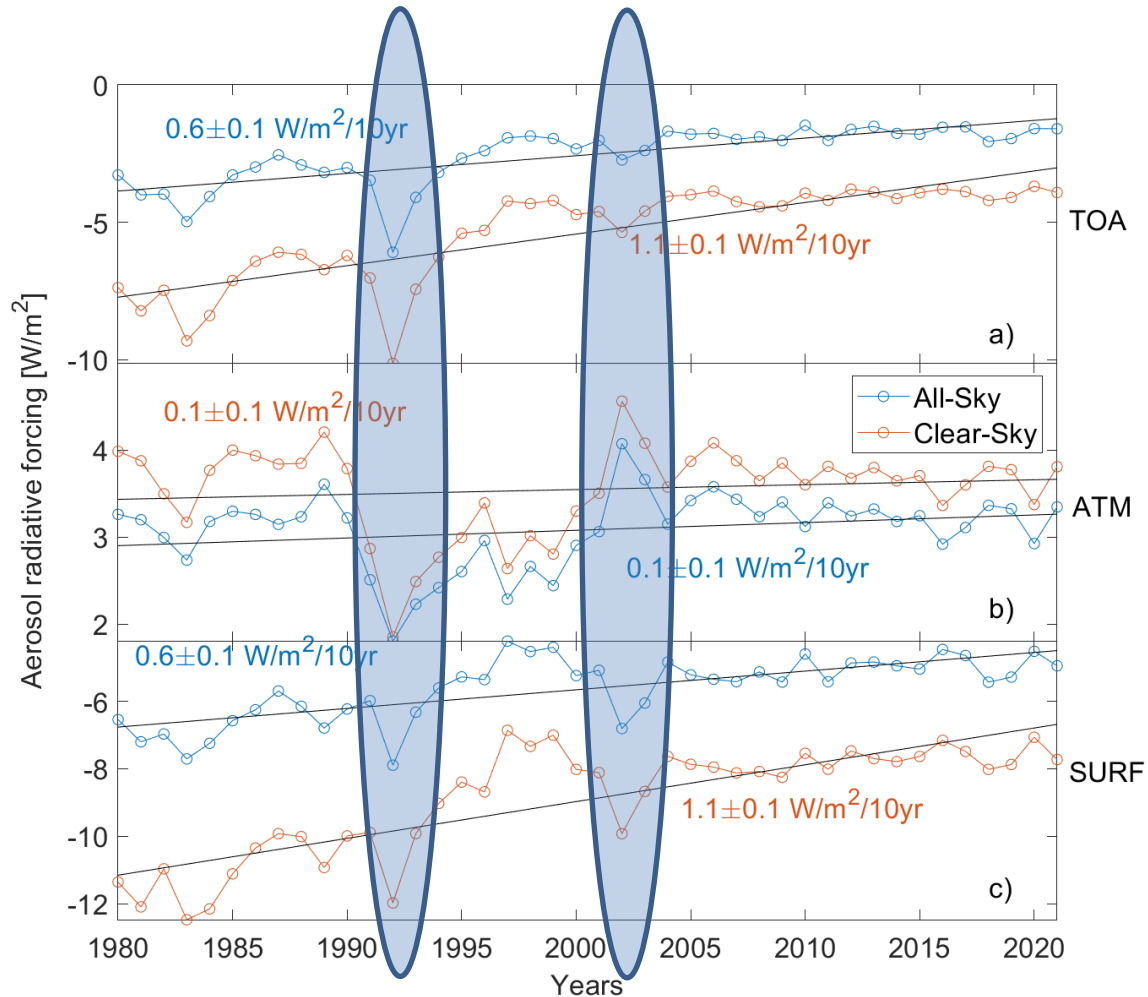
Parameters	Category	Trends per decades				
		Winter	Spring	Summer	Autumn	Annual
Surface albedo	total	-0.01 (-4.1)	-0.003 (-1.4)	0.001 (0.3)	-0.001 (-0.9)	-0.004 (-1.9)
PW [g/cm ²]	total	0.1 (1.4)	1.6 (10.7)	0.3 (1.0)	-1.1 (-6.9)	0.2 (1.3)
O ₃ [DU]	total	-2.4 (-0.7)	-4.8 (-1.3)	-4.4 (-1.3)	-1.9 (-0.7)	-3.4 (-1.0)
CO ₂ [ppm]	surface	18.9 (4.9)	18.8 (4.9)	18.0 (4.9)	18.7 (5.0)	18.6 (4.9)
CH ₄ [ppb]	surface	55.1 (2.9)	56.4 (3.0)	58.9 (3.2)	56.4 (3.0)	56.7 (3.0)
Temperature [°C]	2 m	0.49±0.24	0.36±0.14	0.65±0.09	0.44±0.11	0.48±0.09
SHF [W/m ²]	surface	-2.5 (-41.6)	4.5 (18.7)	1.7 (4.4)	-2.6 (-38.0)	1.5 (9.2)
LHF [W/m ²]	surface	2.3 (20.1)	10.0 (16.4)	-3.9 (-4.6)	-5.8 (-22.2)	0.8 (1.7)
HYSPLIT lon	500 m	-0.04 (-0.2)	-0.36 (-1.9)	0.16 (0.9)	0.42 (2.5)	0.05 (0.3)
HYSPLIT lat	500 m	-0.08 (-0.2)	0.22 (0.4)	-0.12 (-0.3)	-0.12 (-0.3)	-0.02 (0.0)

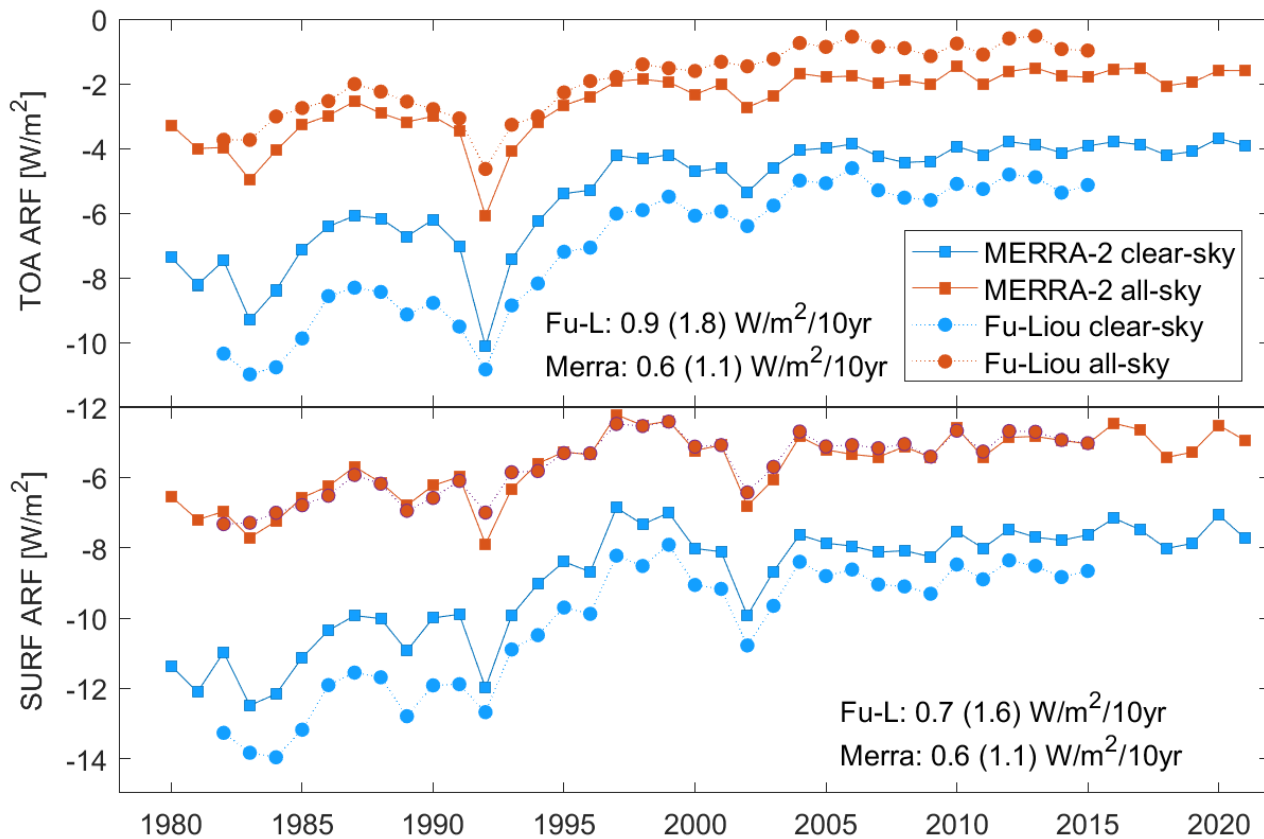
Porównanie trendów czasowych MERRA-2 i Fu-Liou

Parameter	Sky condition	SW		LW		Total	
		MERRA	Fu-Liou	MERRA	Fu-Liou	MERRA	Fu-Liou
SURF ↓	All-sky	2.0	2.7	1.9	0.9		
	Clear-sky	1.1	2.0		1.8		
	Molecular	0.2	-0.1		1.8		
SURF ↑	All-sky		-0.1	2.3	2.0		
	Clear-sky		-0.5	2.3	2.0		
	Molecular		-1.0	2.3	2.0		
SURF ↓-↑	All-sky	1.9	2.8	-0.4	-1.1	1.5	1.6
	Clear-sky	1.3	2.5	0.1	-0.2	1.4	2.3
	Molecular	0.2	0.9	0.2	-0.2	0.4	0.7
TOA ↓-↑	All-sky	2.1	2.7	-1.4	-0.5	0.7	2.1
	Clear-sky	1.6	2.7	-0.9	-0.9	0.7	1.8
	Molecular	0.4	0.9	-0.8	-1.0	-0.5	-0.1
ATM ↓-↑	All-sky	0.2	-0.1		0.6	-0.8	0.5
	Clear-sky	0.2	0.2		-0.7	-0.7	-0.5
	Molecular		0.0		-0.7	-0.9	-0.7

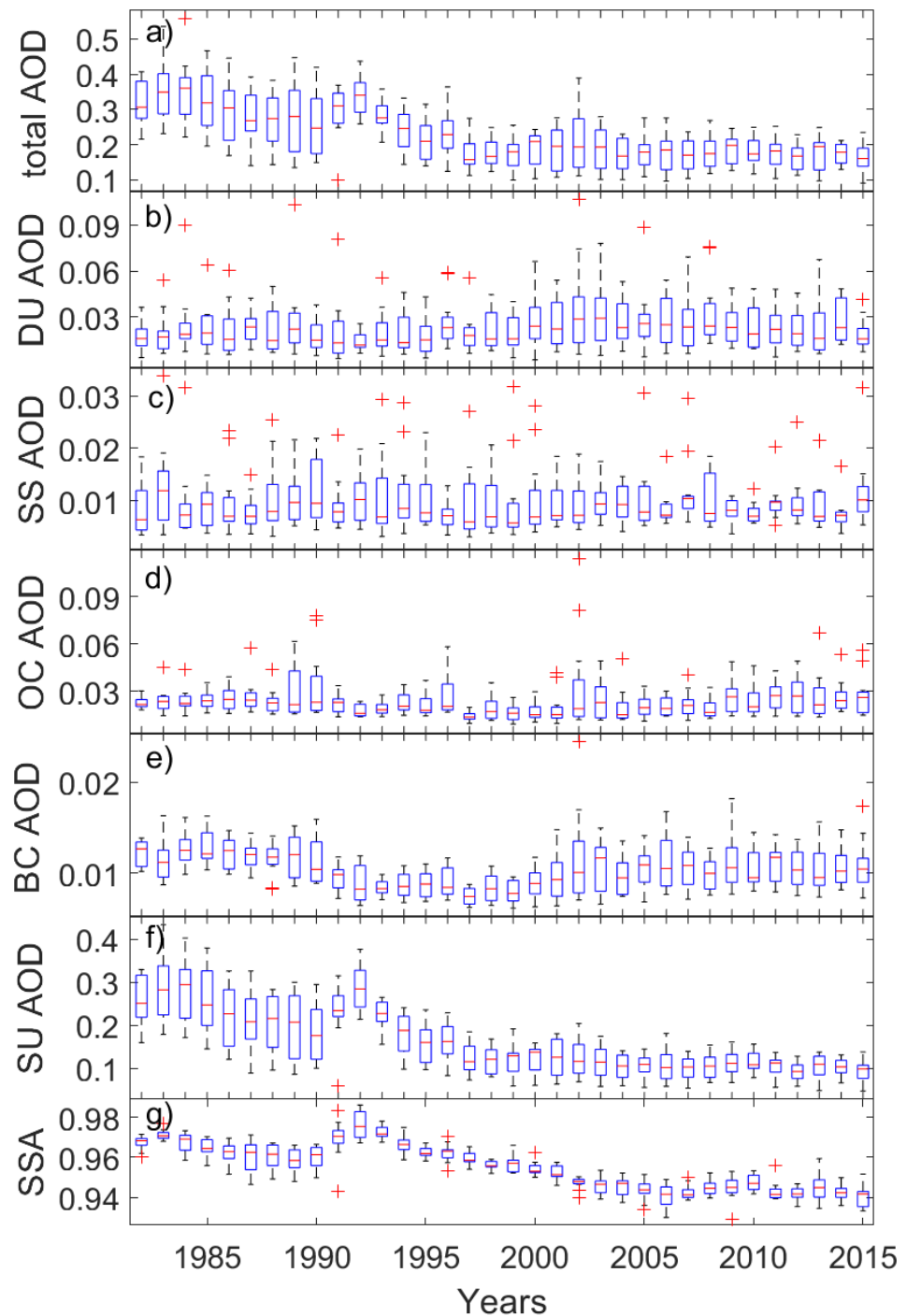
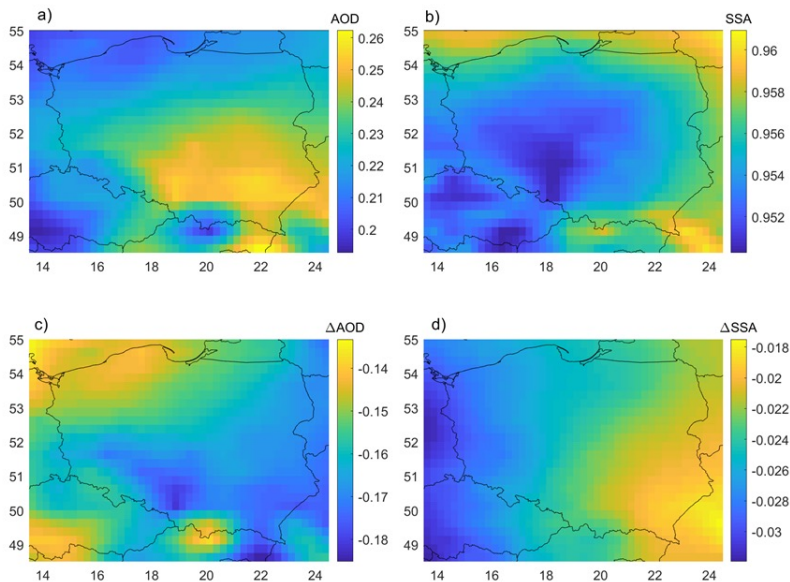
Wpływ aerozolu

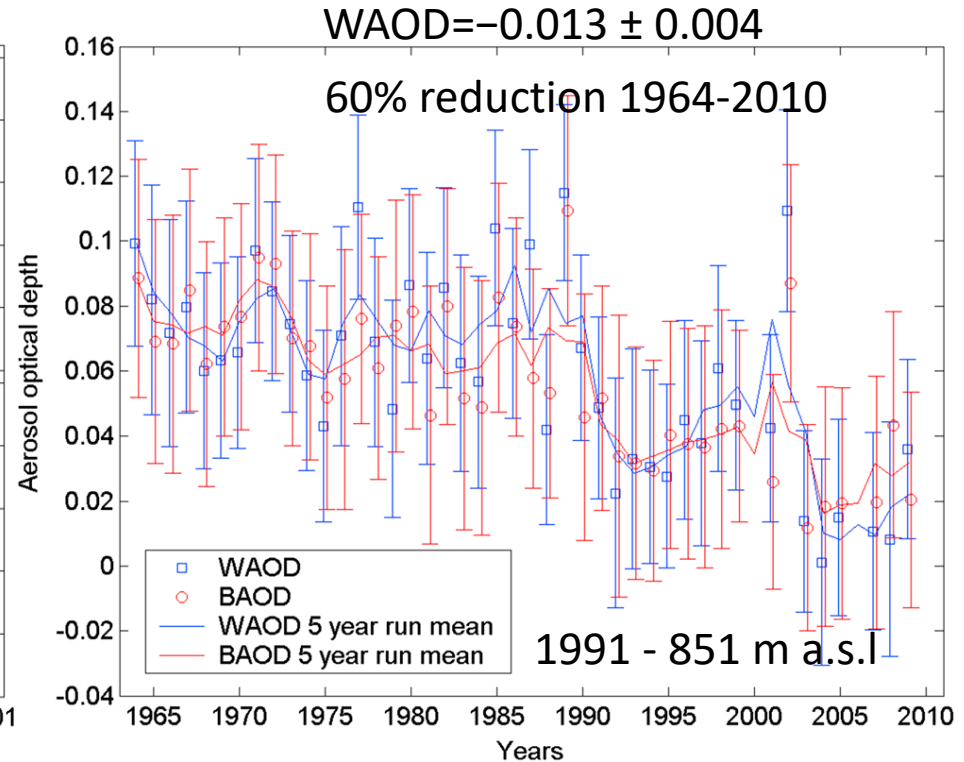
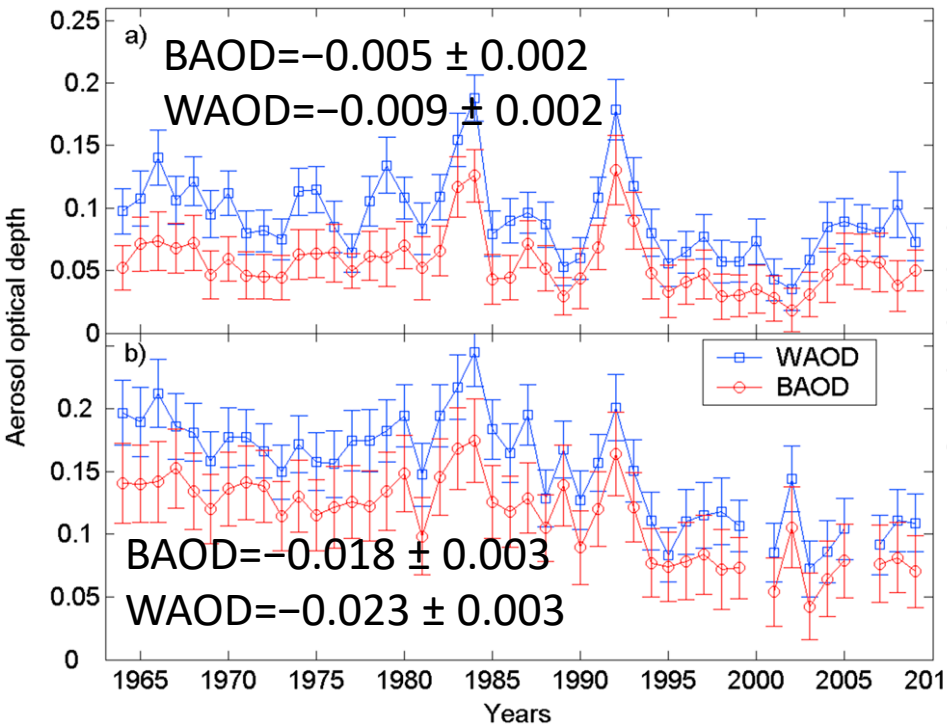
Porównanie MERRA-2 i Fu-Liou

Zmiany czasowe parametrów optycznych aerozolu

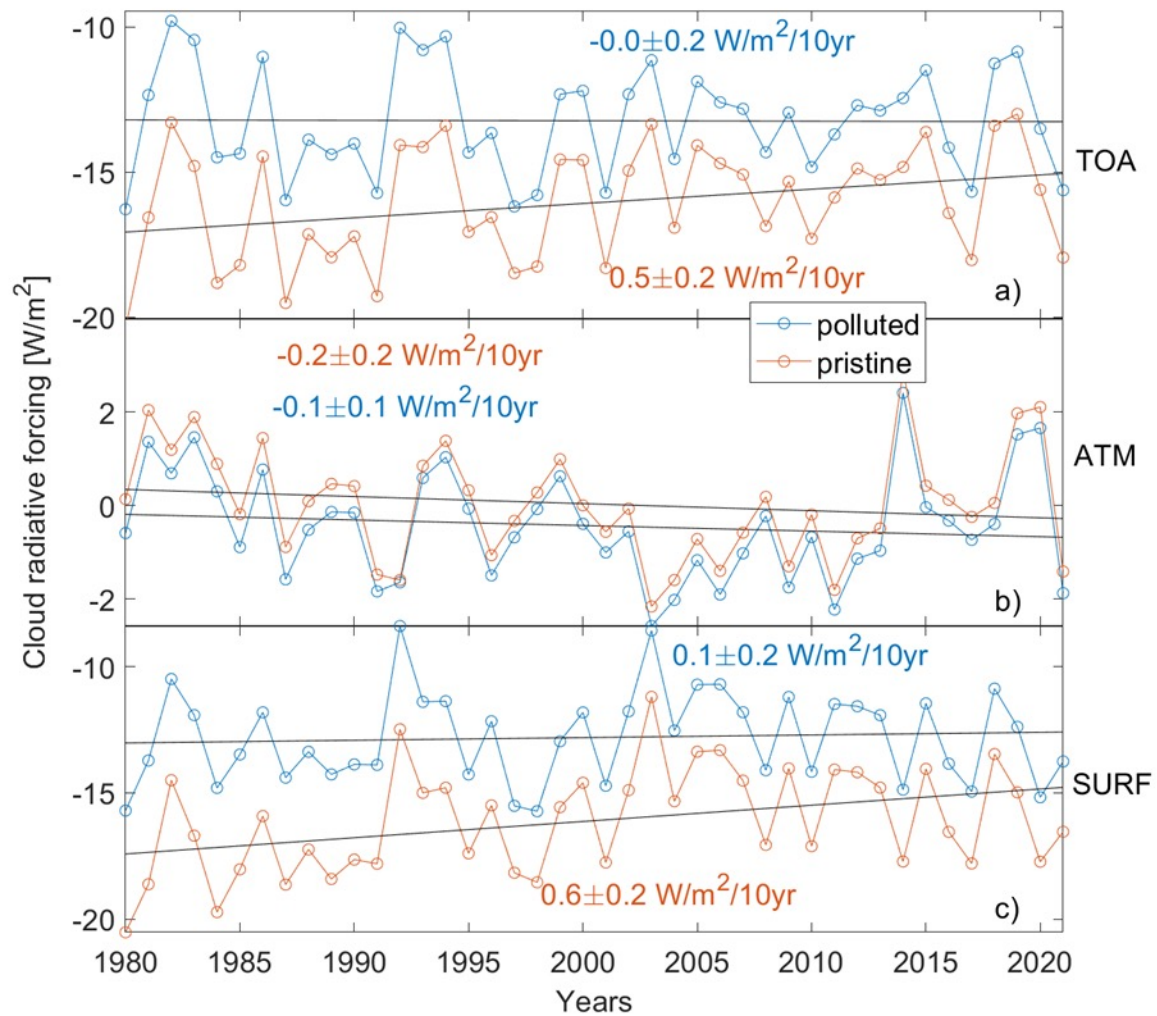

Zmiany AOD ma Kasprowym i w Zakopanem

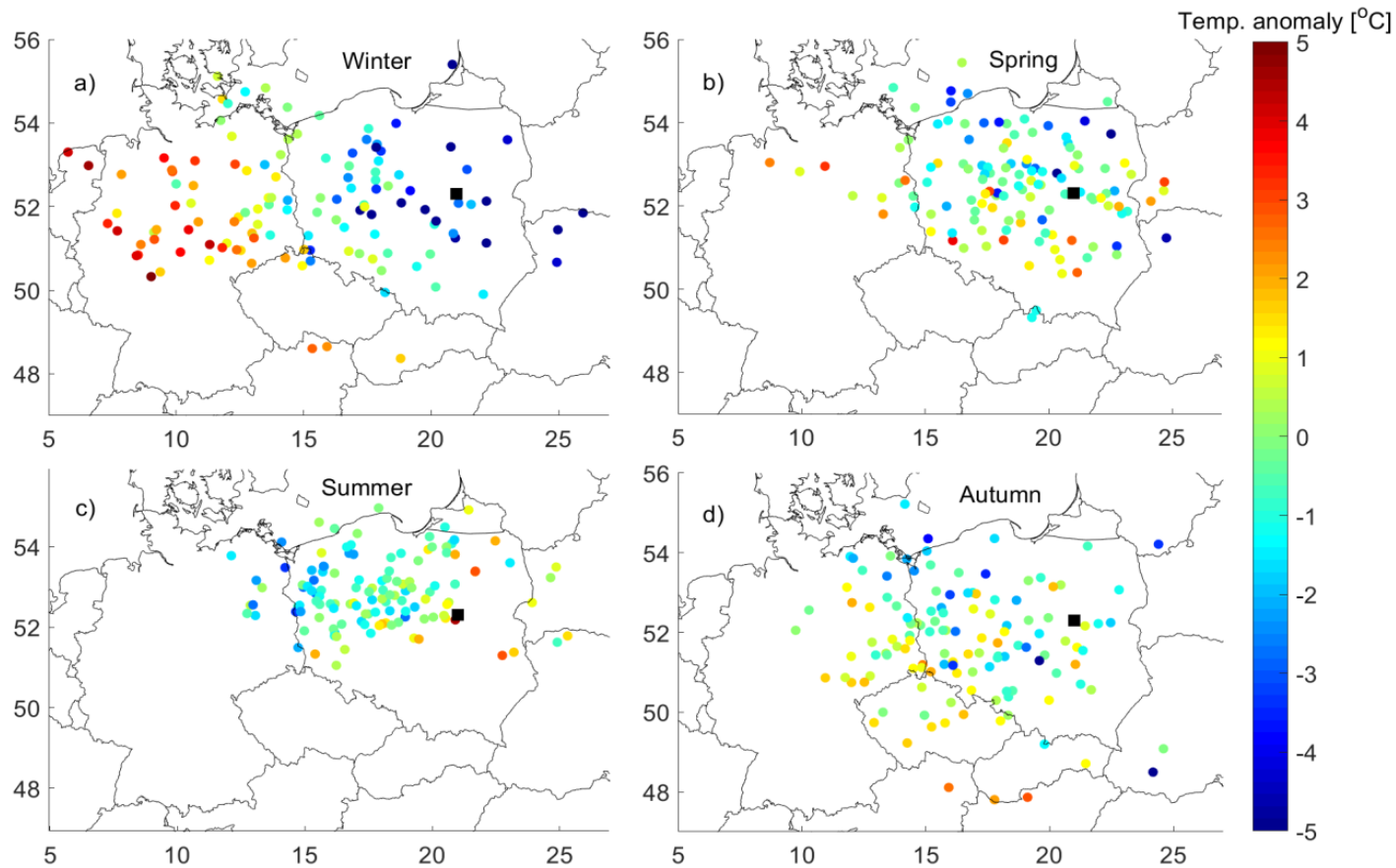

Markowicz et al., 2019

Wpływ chmur

Wpływ cyrkulacji atmosferycznej

Średnie miesięczne położenie masy powietrza na 3 doby przed dotarciem do Warszawy (na wysokości 500 m) i wartości miesięcznej anomalii temperatury.

Relacje statystyczne pomiędzy wybranymi wielkościami fizycznymi

Parameter	Correlation coefficient				
	Winter	Spring	Summer	Autumn	Annual
Surface budget	0.60 (0.55)	0.64 (0.58)	0.81 (0.64)	0.56 (0.38)	0.71 (0.44)
Surface SW flux	-0.31 (-0.32)	0.50 (0.41)	0.69 (0.60)	0.33 (0.22)	0.63 (0.43)
Surface LW flux	0.92 (0.91)	0.71 (0.72)	0.82 (0.60)	0.89 (0.84)	0.84 (0.73)
AOD	-0.28 (-0.09)	-0.30 (0.06)	-0.57 (0.24)	-0.30 (0.26)	-0.53 (0.07)
Cloud Fraction	-0.06 (-0.1)	-0.42 (-0.28)	-0.78 (-0.60)	-0.13 (-0.07)	-0.58 (-0.38)
Longitude HYSPLIT	-0.81 (-0.85)	-0.26 (-0.17)	0.46 (0.56)	0.00 (-0.19)	-0.39 (-0.55)
Latitude HYSPLIT	-0.22 (-0.19)	-0.03 (-0.23)	-0.08 (0.25)	-0.37 (-0.33)	-0.07 (-0.01)

Prosty model...

- Stosując metodologię Glantz et al. (2022) zmiana temperatury powietrza przy powierzchni ziemi jest szacowana jako odpowiedź na zmianę budżetu radiacyjnego powierzchni ziemi
- Ze względu na fakt, że jedynie część energii radiacyjnej jest użyta na ogrzanie powierzchni ziemi, dlatego należy uwzględnić średni transport ciepła odczuwanego H i utajonego E .

$$F_{adj} = \left[\left(F_{SW}^{\downarrow} - F_{SW}^{\uparrow} \right)_{2021} - \left(F_{SW}^{\downarrow} - F_{SW}^{\uparrow} \right)_{1980} \right] \left[1 - \overline{\left(\frac{H+E}{F_{SW}^{\downarrow} - F_{SW}^{\uparrow}} \right)} \right]$$

- Pierwszy człon opisuje zmianę w budżecie radiacyjnym na powierzchni ziemi zakresie krótkofalowym, zaś drugi określa część energii, która nie jest transportowana od powierzchni ziemi do atmosfery.
- Zakładamy, że zmiany a strumieniu ciepła gruntu są zaniedbywalne
- Temperatura przy powierzchni ziemi może być oszacowana na podstawie prawa Stefana Boltzmana zastosowanego nadwyżki energii radiacyjnej na

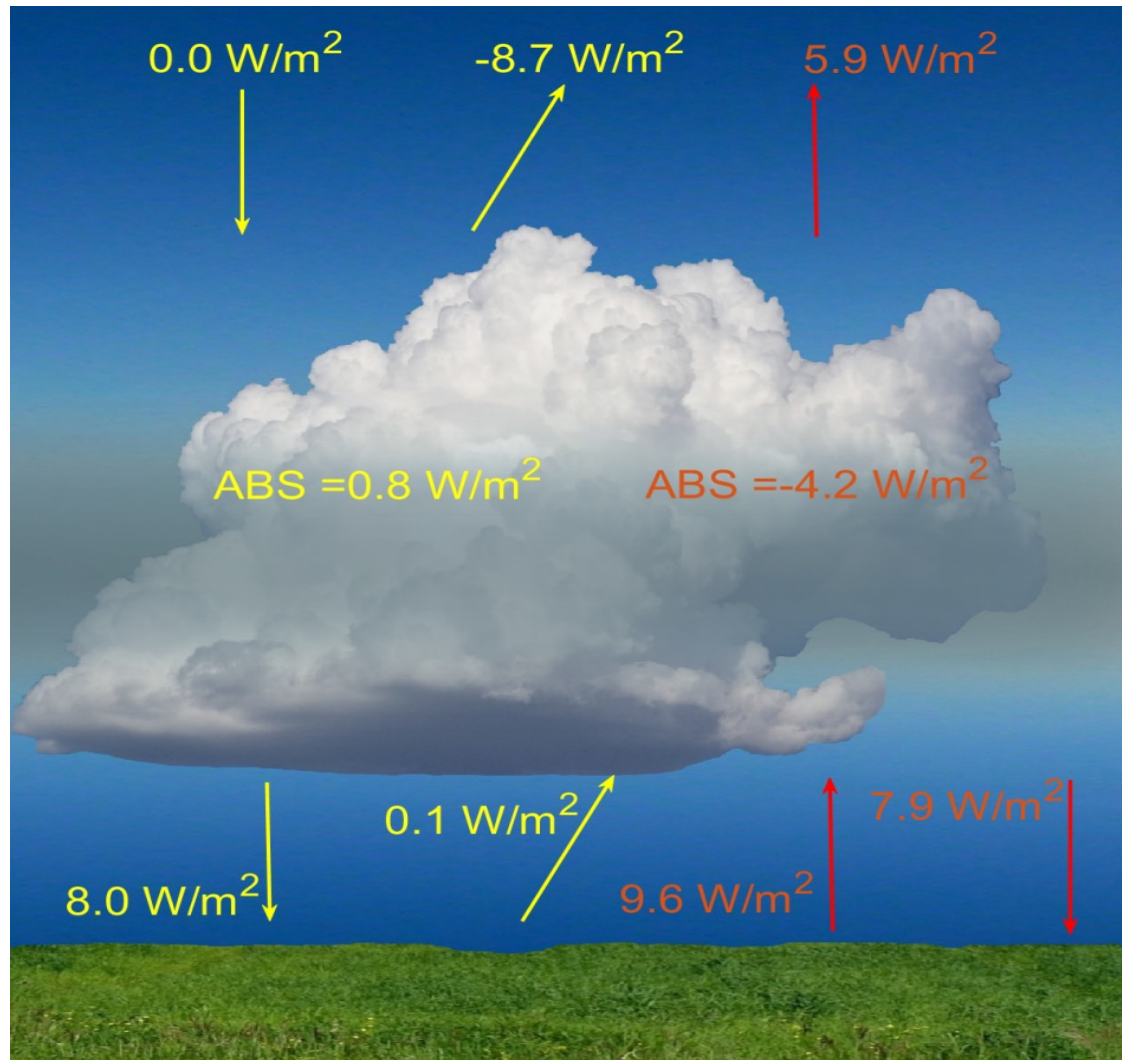
powierzchni ziemi $\Delta T = \sqrt[4]{\frac{F_{adj}}{\sigma \epsilon} + T_{skin}^4} - T_{skin} \approx \frac{F_{adj}}{4\sigma \epsilon T_{skin}^3}$

gdzie σ stała Stefana Boltzmann, ϵ zdolność emisyjna, zaś T_{skin} jest temperaturą powierzchni ziemi na początku lat 80tych ubiegłego stulecia.

Prosty model klimatu

Method	Parameter	Air temperature change [°C]				
		Winter	Spring	Summer	Autumn	Annual
Observation	total	2.0	1.5	2.7	1.8	2.0
Simple model	total	0.3	1.3	1.0	0.5	0.8
	aerosol	0.3	0.7	0.5	0.3	0.4
	clouds	-0.4	0.4	0.6	0.2	0.2

Zmiany strumieni radiacyjnych pomiędzy 1980 a 2021

Podsumowanie

- Ujemny bilans energii na górnej granicy atmosfery jest w ostatnich latach redukowany w tempie $0.7 \pm 0.2 \text{ W/m}^2$ na dekadę, równocześnie rośnie dodatni bilans na powierzchni ziemi ($1.5 \pm 0.2 \text{ W/m}^2$ na 10 lat)
- Zmiany te związane są głównie ze wzrostem dochodzącego do powierzchni ziemi promieniowania słonecznego i redukcją promieniowania słonecznego odbijanego w przestrzeń kosmiczną
- Wzrost promieniowania słonecznego przy powierzchni ziemi jest konsekwencją redukcji aerozolu i zachmurzenia
- Pozytywny trend promieniowania długofalowego opuszczającego atmosferę to konsekwencja wzrostu temperatury powierzchni ziemi.
- Rosnąca koncentracja gazów cieplarnianych powoduje spadek transmisji promieniowania długofalowego atmosferze, który jednak nie jest w stanie zbilansować efektu związane z nagrzewanie powierzchni ziemi.

Podsumowanie c.d.

- W ciągu ostatnich 4 dekad obserwujemy w Polsce bardzo szybkie ogrzewanie klimatu $0.48 \pm 0.09^{\circ}\text{C}/10\text{yr}$ (około dwa razy szybsze niż średnio dla całego globu)
- Można to tłumaczyć pozytywnym trendem budżetu energii, w szczególności w cieplej porze roku dodatni budżet jest silnie skorelowane z pozytywną anomalią temperatury.
- W wyniku silnego ogrzewania powierzchni ziemi i coraz silniejszego ochładzania atmosfery rośnie strumień ciepła odczuwalnego ($4.7\%/10\text{yr}$) i utajonego ($1.7\%/10\text{yr}$) do atmosfery, co może częściowo odpowiadać za wzrost procesów głębokiej konwekcji podczas cieplej pory roku
- Podczas chłodnej pory roku głównym czynnikiem odpowiedzialnym za anomalie temperatury jest adwekcja, zaś promieniowanie słoneczne ma zaniedbywalny wpływ.
- Oszacowano, że wzrost strumienia promieniowania słonecznego przy powierzchni ziemi spowodował ogrzewanie klimatu w Polsce w latach 1980-2021 o 0.8°C (całościowo 2°C), z czego 0.4°C wynika z redukcji aerozolu, zaś 0.2°C z redukcji zachmurzenia.